

«Η ανελεύθερη Τουρκική δημοκρατία» του Νίκου Στέλγια έρχεται να προστεθεί στα -λίγα έως σήμερα- επιστημονικά βιβλία σχετικά με τη χώρα που κατέχει κεντρική θέση στην ελληνική εξωτερική πολιτική, στα οποία επικεντρώνεται να αναλυθεί το αποτύπωμα της διακυβέρνησης Ερντογάν.

Γράφοντας για την Τουρκία του σύγχρονου «Σουλτάνου»

Ακτινογραφία της γείτονος στα χρόνια του Κόμματος της Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης

ΝΙΚΟΣ ΣΤΕΛΓΙΑΣ
Η ανελεύθερη τουρκική δημοκρατία. Η ηγεμονία του νεοφιλελευθερισμού στην Τουρκία της Δεξιάς και των πραξικοπημάτων του 21ου αιώνα
 εκδ.: Παπαζήση, σελ. 212

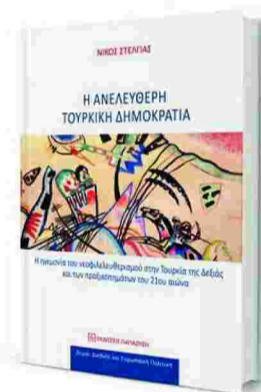
Του **ΘΑΝΟΥ Π. ΝΤΟΚΟΥ***

Εκουμε εκφράσει τον προβληματισμό μας στο παρελθόν, από το βήμα της «Κ», σχετικά με την περιορισμένη παραγωγή επιστημονικών βιβλίων για τη χώρα που κατέχει κεντρική θέση στα ζητήματα ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, την Τουρκία. Το παρόν κείμενο στοχεύει στη συνοπτική παρουσίαση ορισμένων εξ αυτών. Πλέον πρόσφατη προσθήκη στην ελληνική βιβλιογραφία αποτελεί το πόνημα του Νίκου Στέλγια «Η ανελεύθερη τουρκική δημοκρατία. Η ηγεμονία του νεοφιλελευθερισμού στην Τουρκία της Δεξιάς και των πραξικοπημάτων του 21ου αιώνα» (εκδ. Παπαζήση).

Μέσα από μια συνοπτική αλλά ταυτοχρόνως μεθοδική και διεξοδική ανάλυση των χαρακτηριστικών που παρουσιάζουν οι σύγχρονοι πολιτικοί πρωταγωνιστές της Τουρκίας, ο συγγραφέας προσπαθεί να ριζήσει στο μονοπώλιο της τουρκικής Δεξιάς στη σφαίρα της πολιτικής, αλλά και στα πεδία της κοινωνικοοικονομικής ζωής και της ιδεολογίας. Παρουσιάζει τα αίτια της κυριαρχίας του Κόμματος της Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (AKP) και υπογραμμίζει το γεγονός ότι στη σύγχρονη Τουρκία το κουρδικό αυτονομιστικό κίνημα είναι ο μοναδικός αποτελεσματικός φορέας της αντιπολίτευσης που είναι σε θέση να αμφισβητήσει πολλές από τις επιλογές και τις στρατηγικές της Δεξιάς.

Η νέα φάση της Ιστορίας

Συμπληρωματική στο συγκεκριμένο πλαίσιο είναι και μια παλαιότερη μελέτη του Νίκου Μούδουρου, «Ο Μετασχηματισμός της Τουρκίας. Από την κεμαλική κυριαρχία στον "ισλαμικό" νεοφιλελευθερισμό» (εκδ. Αλεξάνδρεια, 2012). Θεωρώντας πως η Τουρκία βρίσκεται σε μια νέα φάση της ιστορίας της, ο συγγραφέας αντιμετωπίζει το AKP ως ένα αντικατοπτρισμό μιας νέας κοινωνι-

Ο συγγραφέας προσπαθεί να φωτίσει το μονοπώλιο της τουρκικής Δεξιάς στην πολιτική, αλλά και στα πεδία της κοινωνικοοικονομικής ζωής και της ιδεολογίας.

κοοικονομικής πραγματικότητας, η οποία φαίνεται να μετασχηματίζει το σύνολο της πολιτικής ζωής. «Μεγαλύτερη ανοχή στην άνοδο του θρησκευτικού συντηρητισμού, επιδείξη της οικονομικής ισχύος και της κερδοφορίας ανθρώπων που μπορούν να διοικούν τους τεράστιους ομίλους εταιρειών τους με την ίδια ευκολία που κάνουν πέντε φορές την ημέρα την ισλαμική τους προσευχή, είναι ορισμένα από τα φαινόμενα που προκαλούν ερωτήματα για την πορεία και τους προσανατολισμούς της Τουρκίας».

Επίσης, ιδιαίτερα χρήσιμη είναι και η μελέτη του Χρήστου Τεάζη «Η Δεύτερη Μεταπολίτευση στην Τουρκία», (εκδ. Πατάκη 2013, σε μετάφραση από την τουρκική έκδοση), που εξετάζει την εσωτερική πολιτική της Τουρκίας από το 1920 και αποπειράται να κάνει προβλέψεις για τον μετασχηματισμό του πολιτικού συστήματος. Ο συγγραφέας, βαθύς γνώστης της τουρκικής πραγματικότητας, καθώς ζει και διδάσκει σε τουρκικό πανεπιστήμιο για πολλά χρόνια, αναλύει τη νοοτροπία που διακα-

τέχει το AKP, την ιδεολογία του και τον μετασχηματισμό που επέφερε στην τουρκική κοινωνία.

Στο βιβλίο τους «Η Τουρκία στην Ανατολική Μεσόγειο. Ιδεολογικές όψεις εξωτερικής πολιτικής» (εκδ. Τουρίκη 2016), οι Ζήνωνας Τζιάρας και Νίκος Μούδουρος επιχειρούν να προσδιορίσουν το γεωπολιτικό όραμα της Τουρκίας και τις μεθόδους υλοποίησής του και αναλύουν τις προσπάθειες εφαρμογής της τουρκικής ηγεμονίας στην Ανατολική Μεσόγειο και τις αντιτάσεις που αυτές οι προσπάθειες παράγουν σε κοινωνικό και διακρατικό επίπεδο. Οι συγγραφείς αποπειρώνται να αποκαδοικοποιήσουν τον τρόπο με τον οποίο οι τουρκικές ελίτ αντιλαμβάνονται τον ρόλο και την ισχύ της χώρας τους και να αξιολογήσουν τις επιπτώσεις που έχει το γεωπολιτικό όραμα στις πολιτικές και στην τουρκική στρατηγική υπό το AKP.

Το σύντομο πόνημα του πρέσβη ε.τ. Αλέξανδρου Μαλλιά, «Στον ασπασμό του προέδρου Ντόναλντ Τραμπ: Η Νέα Τουρκία και Εμείς» (εκδ. Ι. Σιδέρης, 2017) αναφέρεται, μεταξύ άλλων, στην αναθεωρητική στρατηγική της Τουρκίας και στην ανάγκη επαναδιατύπωσης και συμπλήρωσης του ελληνικού αμυντικού δόγματός. Το βιβλίο του πρέσβη ε.τ. Βασίλη Μούτσουλου «Τουρκία. Η ανέλιξη της προσωπικότητας του κράτους», (bookstars - Free Publishing, 2016), εξετάζει την ιστορία της Τουρκίας από την ίδρυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας μέχρι σήμερα, κάνοντας αναφορά στους παράγοντες που συνέβαλαν στον σχηματισμό της προσωπικότητας της Τουρκίας, καθώς και στα στοιχεία που επηρεάζουν την έκφρασή της. Ενδιαφέρουσα είναι και η συνεισφορά της Άννας Καραμάνου, τ. ευρωβουλευτού, «Η Ευρώπη και τα δικαιώματα των γυναικών: Ο εξευρωπαϊσμός σε Ελλάδα και Τουρκία. Συγκριτική ανάλυση» (εκδ. Παπαζήση, 2015). Στην ελληνική έκδοση του βιβλίου του «Τρεις φορές ξένη» (εκδ. Επικεντρο, 2017), ο καθηγητής Γουίλιαμ Μάλινσον παρουσιάζει μια ιστορική αφήγηση που αναφέρεται μεταξύ άλλων στον ελληνικό και τουρκικό εθνικισμό και στην αντίστοιχη ταυτότητα, στις ομοιότητες μεταξύ Ελλάδας

και Τουρκίας, καθώς και στη γεωπολιτική σημασία της Ανατολικής Μεσογείου.

Στην παλαιότερη μελέτη τους «Μετά τον Ερντογάν τι;» (εκδ. Πατάκη, 2013), οι Σταύρος Λυγερός και Κώστας Μελάς παρουσιάζουν μια σειρά ζητημάτων υψηλού ενδιαφέροντος όπως ο πόλεμος νεοοθωμανών-κεμαλιστών, το Κουρδικό ζήτημα, οι γεωπολιτικές ανακατατάξεις στην Ανατολική Μεσόγειο. Επίσης αναλύονται το ζήτημα της ΑΟΖ και του ενεργειακού διακυβέματος στην περιοχή και η κινητικότητα στο Κυπριακό. Τέλος, εξετάζεται το πλέγμα των ελληνοτουρκικών σχέσεων και παρουσιάζεται ο χάρτης της τουρκικής οικονομίας.

Η εξωτερική πολιτική

Τέλος, ιδιαίτερη θέση κατέχει το σημαντικότερο, ίσως, έργο αναφοράς στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, το ογκώδες και υψηλής ποιότητας πόνημα του Αγγελου Συρίγου, «Ελληνοτουρκικές σχέσεις» (εκδ. Πατάκη, 2015). Το βιβλίο καλύπτει με επάρκεια όλες τις πτυχές και διαστάσεις των διμερών σχέσεων Ελλάδας - Τουρκίας (ιστορικές, νομικές, πολιτικές) από την επομένη της Μικρασιατικής Καταστροφής το 1922 μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 2010, καταθέτοντας και συγκεκριμένες προτάσεις για την πορεία της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής έναντι της Τουρκίας.

Παραμένει, πάντως, ζητούμενη μια συστηματική και εις βάθος προσπάθεια μελέτης, ανάλυσης και κατανόησης των σύγχρονων πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών εξελίξεων στη γειτονική χώρα, καθώς η επαρκής κατανόηση των εσωτερικών διεργασιών και των εξωτερικών σχεδιασμών αποτελούν απαραίτητα προϋπόθεση για τον σχεδιασμό μιας αποτελεσματικής εξωτερικής πολιτικής με στόχο τη διαχείριση των προκλήσεων και ει δυνατόν την πλήρη ομαλοποίηση των σχέσεων. Όπως έγραψε, άλλωστε, ο πάντα επίκαιρος φιλόσοφος-στρατηγιστής Σουν-Τζου, «...αν γνωρίζεις τον εαυτό σου αλλά όχι τον αντίπαλο, για κάθε νίκη θα υφίστασαι επίσης μια ήττα...».

* Ο κ. Θάνος Π. Ντόκος είναι γενικός διευθυντής στο ΕΛΙΑΜΕΠ.

